

Egy legendás lófajta feltámasztása

– avagy a Shagya-arab újjászületése Bábolnán

Ahogy a világ lófajtáinak többségére, úgy hazánk történelmi lófajtáinak kialakulására is hatással volt az arab ló. A Bábolnai - vagy Shagya-arab fajta esetében ez a hatás a mai napig meghatározó.

Nemzeti ménesünk egykor méltán híres, évszázados tenyésztői munkával létrehozott nemes arab félvér állománya, a Bábolnai arab fajta a világháború során súlyos veszteségeket szenvedett. Fennmaradt, de a szerepét veszített egykori huszárló legkiválóbb egyedek többsége a háborút követő évtizedekben, különösen a 60-as, 70-es években Nyugat-Európába került. Az 1970-es években az érdekelt tenyésztők és a fajta barátainak összefogása egyre erősödött. Fritz Gramatzki, nem csak a fajta lelkes híveként, hanem a Német Arablótenyésztő Egyesület elnökeként is, kihasználva a lehetőséget, hogy a WAHO

szon következő kongresszusát 1978-ban Hamburgban tartja, nagy lépést tett. Bizonyítandó ezen lovak fajtatisztaságát, a kongresszus elé tárta a Bábolnai arab fajta 200 reprezentánsának Liselotte Tarakus kutatómunkája során összeállított családfáját. A kongresszus küldötteinek határozata kimondta, hogy a fajta egyedek egy önálló, tisztavérű, speciális arab fajtát képeznek. Ez a hatalmas jelentőségű elismerés további lendületet adott az ügynek.

Miközben idehaza az anyaménésben „nemesítő” céllal egyiptomi ménekek kísérleteztek, a nyugateurópai, és különösen a német tenyésztők továbbra

is a régi, bevált vonalak egyedekben láttak komoly értéket, ezt szerették volna megőrizni. Olyannyira, hogy utóbbiak 1983-ban egy nemzetközi egyesületet is létrehoztak a tenyésztésére. Mivel a Bábolnai Arab elnevezéshez a ménés akkori vezetése nem járult hozzá, a fajtát a legnépesebb törzséről, a Shagya-ról nevezték el. Hazánkban a rendszer-váltás hozta meg a lehetőségét annak, hogy ebben a munkában a mi szakembereink is részt vehessenek. A fajta jövőjének alakításába ekkor kapcsolódott be a német nyelvet is kitűnően beszélő, ezen lovak múltjának avatott és hiteles ismerője, Dr. Hecker Walter, Bábolna te-

Shagya XXXIX (sz.: 1948 Shagya XXXII x 175 Shagya XXV) és Sauer Ferenc

Shagya XXXVI (sz.: 1948 Shagya XXXII x 154 Shagya XXV-2)

nyésztési tanácsadójaként és Rombauer Tamás a ménés vezetője is. Alapvetően nekik, de természetesen a bázist adó Bábolnának, számos hazai és külföldi magántenyésztő áldozatvállalásának és nem utolsósorban az elmúlt években kormányzati segítséggel lezajlott fajta-rekonstrukciós programnak köszönhetően a fajta visszanyerte vitalitását.

Az alábbiakban a Shagya múltjáról, jelenlegi helyzetéről, és a fajta kilátásairól kérdeztük Dr. Hecker Walter hipológust, professzor emeritust és Rombauer Tamást, a Magyarországi Arablótenyésztők Egyesületének elnökét.

Professzor úr, miként lett a Bábolnai arab, a ma Shagya-nak nevezett lófajta újra a magyar lótenyésztés nemzetközileg is elismert ékköve?

Dr. Hecker Walter: „Ha meg akarjuk érteni az események igazi mélységét, akkor a történetet az elején kell kezdeni. A Magyar Ménésakar intézményeit az Állami Méneseket és Méntelepeket kiválóan képzett, munkájukat hivatás-ként megélt méneskarik vezették. A napi munkát, a lovak ellátását és képzését a méneskarik altisztek irányították. A méneskarik altisztek kiválóságáról, szakértelméről Carl Gustav Wrangel. „Ungarns Pferdezucht” című négykötetes művében, a Kisbéri Ménés ismertetésénél emlékezik meg, rendkívüli elismeréssel. Ezek az emberek gyermekkoruktól fogva, egész életüket a lovak közelében élték, óriási tapasztalattal és hozzáértéssel, a velük született lószerezzel végezték munkájukat. Nagy tisztelet és megbecsülés vette őket körül. Ez az állapot túlélte a II. Világháború poklát is. A Ménéskar veze-

tői távoztak, de a középvezetők maradtak. Magam is átéltem ennek valóságát, hiszen gimnazistaként, minden reggel ötkor megjelentem barátommal, Balczó Andrással, a Debreceni Méntelep nyíregyházi fedeztetési állomásán, ahol reggel leáptunk, majd lovagoltuk a fedeztő-méneket. Itt a tenyésztési munkában is részt vettem. Gyakornokként a Kisbéri -, végzett egyetemistaként a Diópusztai Ménésben dolgoztam. Személyes élményeim is igazolták az alkalmazottak elhivatottságát és magas szaktudását.

Ez a folyamat szakadt meg 1962. január 1-vel, amikor átszervezték a magyar lótenyésztés intézményeit. A 8 méntelepet megszüntették, az Állami Ménesek állományát szétszórták. Dr. Banos György, aki addig vezette az intézményeket, azt mondta: „Azt vállalom, hogy átszervezem, de azt nem, hogy szétszórjam”. Jöttek azok, akik ezt is vállalták.

A kiváló Bábolnai arab fajta történetét e mellett még az is szinte kilátástalanná tette, hogy a gazdaság élére került Burgert Róbert a lovakat egyáltalán nem kedvelte, a fajta kiváló egyedek eladta, a lóistállókból baromfi istállók

Paris / Gazal XIX (sz.: 1985 Bartok x Pamina)

lettek. A maradék állomány értékét az a tény csökkentette, hogy Burgert Róbert a német takarmányos cég szakemberével, Dr. Hans Joachim Nagel-el eljutott Egyiptomba, Faruk király ménésébe, amelyet Pettkó Szandtner Tibor világ-

Ncs O'Bajan Pamir / O'Bajan XXX (sz.: 1999 O'Bajan XX x Aydana)

színvonalra emelt. Megtetszettek neki a kecses arab telivérek és érzékelték, hogy az arab telivérnek Amerikában is óriási értéke van. Innen importált telivér ménekekkel keresztezte át a bábolnai erőteljesebb állományt. Ezzel a fajta elvesztette két legértékesebb tulajdonságát, egyrészt azt, hogy rendkívül nemes megjelenése mellett egészséges méretekkel rendelkezik, így kiváló alkata és kitűnő mozgása révén hátsó és fogatos használatra is kiválóan alkalmas, de azt is, hogy más fajták nemesítésére kiemelkedően használható.

Bartok (sz.: 1971 Gazal VI x O'Bajan XIII-12)

A lóirtás éveiben nagyon sok kitűnő bábolnai arab ló került Európa országaiba, az NSZK-ba, Dániába, Olaszországba, Svájcba, Ausztriába. A fajta tenyésztői megkedvelték és becsülték lovaikat és tekintélyt kívántak a fajtának adni. Megkeresték az Arab Lovakat Tenyésztők Világszövetségét, a WAHO-t, hogy ezt a fajtát ismerjék el. A WAHO szakemberei az eredeti bábolnai törzskönyvek átvizsgálása után azt állapították meg, hogy ez a fajta ugyan nem arab telivér, hiszen az alapító kancák között az arab telivér kancákon kívül erdélyi, magyar és moldvai kancák is szerepelnek, de ezt a fajtát önálló, értékes, tiszta fajta-ként 1978-ban elismerték.

Ennek híre hozzánk, Magyarországra is eljutott és dr. Papócsi László, aki akkor Bábolna vezérigazgató helyettese volt, megkérte Hecker Waltert, hogy dolgozza ki a fajta leírását, tenyészcélját, és teljesítményvizsgálati módszerét. Ennek alapján a fajta 1980-ban hazánkban is megkapta a fajtaelismerést.

1985-ben sikerült a fajta tenyésztőinek összefogásával dr. Fritz Gramatzki kártartó munkájával megalakítani a Shagya Arab Tenyésztők Nemzetközi Társaságát (Internationale Shagya Araber Gesellschaft, ISG). A szervezet Burgert Róberthez fordult, hogy engedélyezze a fajta Bábolnai Arabként történő elnevezését. Burgert Róbert ezt nem engedélyezte, ezért a fajta legnépesebb törzsének nevével Shagya Arab fajta lett a hivatalos elnevezés.

1989-ben a Bábolnai Ménes fennállásának 200 éves jubileumi évében megjelent a Bábolnai arab ménes története című könyv, melyet dr. Nagy Gábor vezérigazgatóhelyettes felkérésére írtam meg. A jubileumi ünnepségre az ISG vezetőit is meghívták, dr. Ekkehard Frielinghaus, az egyesület vezetője kitűnő előadást tartott és elismerő szavakkal méltatta Pettkó Szandtner Tibor kiemelkedő munkásságát. Dr. Frielinghaus katonai állatorvosként járt Bábolnán, ahol találkozott Pettkó Szandtner Tiborral is, így véleményét személyes élményeivel is gazdagítani tudta.

Az 1980-as évek végén egyre jobban forrt a levegő, a változás egyre sürgetőbbé vált. Burgert Róbertnek távoznia kellett, a bábolnai munkatársak a közben mezőgazdasági miniszterhelyettesé előléptetett dr. Papócsi Lászlót hívták vissza Bábolna élére. A Bábolnai Ménes vezetője Rombauer Tamás lett, a ménes szaktanácsadója jómagam, akiket dr. Papócsi László megkért, gondoskodjanak arról, hogy a Bábolnai arab ménes visszanyerje lovainak régi, világszerte elismert kiváló minőségét.

1990 júniusában meghívták Bábolnára az ISG vezetőit egy közös tenyészszemlére, hogy a pontos állapotfelmérés után közösen tervezzék a ménes minőségének helyreállítását.

O'Bajan X (sz.: 1929 O'Bajan VII x 36 Shagya VII)

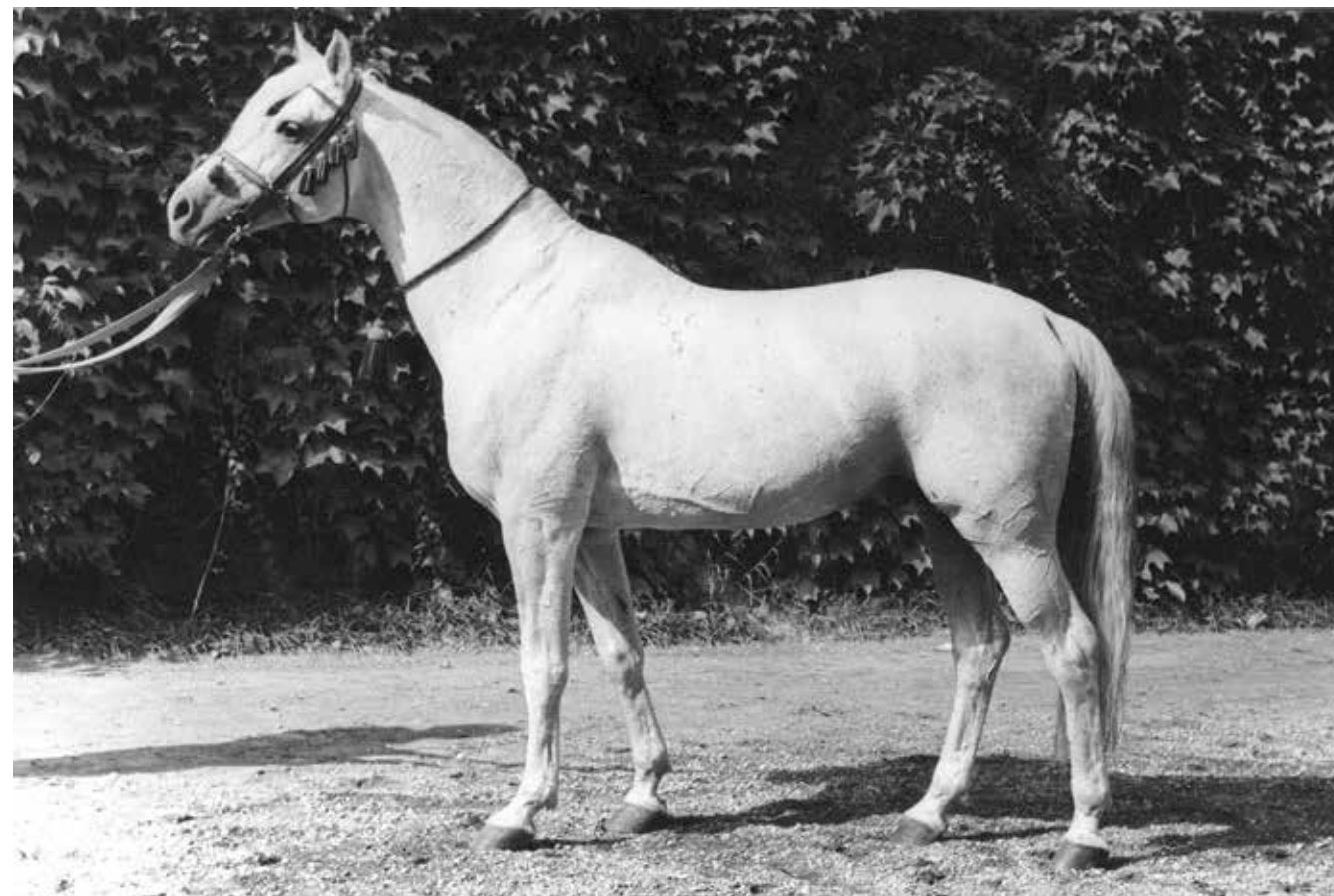

Pamino / O'Bajan XX (sz.: 1980 Bajar x Pamina)

Az ISG vezetői elmondták, hogy nagy szükség lenne egy, a Shagya fajta történetét ismertető német nyelvű könyvre, mert sokan szeretik és tenyésztik ezt a fajtát Európában, de a fajtáról igen keveset tudnak. „Ekkor én elvállaltam a feladatot, „monarchia ízű” német szöveget jó barátom, dr. Johannes Erich Flade modernizálta és rendkívül értékes jegyzetekkel gazdagította. Így született meg Svájcban Bruno Furrer kitűnő munkájával a rendkívül igényes, szép kiadásban megjelent „Bábolna und seine Araber.” című könyv, amit András fiam fordított magyar nyelvre. Később megjelent ennek a könyvnek bővített kiadása is mindkét nyelven.

Az ISG vezetői nem csak szóval, tetteikkel is segítettek. Siegfried Frei felajánlotta kitűnő ménjét, Amort (szürke mén, szül.: 1971, apja: Czardas, anyja: Anka, Shagya XXXVI lánya), aki „Gazal XII.” néven lett bábolnai törzsmén.

Rombauer Tamással az ISG vezetőinek útmutatásai alapján bejártuk Európa legjobb méneseit, hogy kiválasszuk azokat az egyedeket, amelyek a legalkalmasabbnak tűnnek a fajta újjáépítése feladatának teljesítésére. Ruth Pack asszony kiváló ménesében állt **Gazal VII.** törzsmén kitűnő fia, az 1972-ben született **Balaton**, aki imponáló megjelenésével, rendkívül energikus, lendületes mozgásával, lenyűgözött bennünket. Sokat vártunk tőle, de kiderült, hogy mén fiai nem igazán váltak be, viszont kanca ivadékaik nagy értéket képviseltek. Érdekes, hogy Balaton teljes testvére, a szerényebb külsejű pej **Bartók**, aki egy évvel volt idősebb Balatonnál, de egész életében szerényen húzódott meg öccse árnyékában, az ő fia, az igen jó alkatú és jó mozgású **Paris**, viszont

Gazal VII (sz.: 1944 Gazal II x 129 Shagya XXV)

egymás után adta a kiváló küllemű és mozgású Gazal törzsméneket a Bábolnai Ménes számára.

Érdekes tapasztalat volt a híres német Ismer-ménes **Gadar** nevű ménjének bérlete. Ezzel a ménnel egy német tenyészszemlén találkoztam és lenyűgözött megjelenésével és rendkívül lendületes mozgásával. Ivadékaiban semmi jele nem volt apja kitűnő tulajdonságainak. Ennek magyarázata nyilván a mén származásában volt elrejtve.

Nagy segítséget jelentett, hogy Bruno Furrer segített megtalálni és bennünket összekötni a **Batan** nevű fekete O'Bajan mén tulajdonosával. A fekete színű és tipikus O'Bajan alkatú Batan apja a híres Knie Cirkusz „művésze” volt, és származásának harmadik ősi sorában háromszor található a kiváló alkatú és a törzs minden jellegét magán viselő **O'Bajan X** törzsmén neve. Így nem csoda, hogy Batan csikói között megjelentek a törzsre jellemző színű és alkatú méncsikók.

Balaton / Gazal XIII (sz.: 1972 Gazal VII x O'Bajan XIII-12)

Nagy nyereség volt, hogy Svédországból sikerült megszerezni a kiváló örökítő, Bajar legjobb fiát, **Paminót**. Nagyon átgondoltan kellett párosítani, mert kiváló teljesítménytulajdonságai mellett a meredek felkarját és elülső csüdjét is örökölte. Az ő fia **Pamír**, „aki” díjlovas versenyekben a legjobbak között végzett a hazai bajnokságban.

A mének mellett kancákat is vásároltunk Ruth Pack asszony méneséből. Bruno Furrer is felajánlotta két kancáját az újjáépítés számára. Így a bábolnai arab állomány a régiek mellett új kancacsaládokkal is gazdagodott. Ennek a gazdagodásnak kitűnő példája a 2006-os Aacheni Világjátékok 160 km-es távlovaglásának győztese, világbajnoka, **Hungares** (Siglavy Bagdady VIII - 252 Kánya, Pamino lánya) „aki” spanyol lovasával, Miguel Vila Ubach-al érte el ezt

a kitűnő eredményt. A következő nemzetközi tenyészszemléken is sikerült igazolni, hogy az újjáépítés feladata kiválóan sikerült. Egyébként valamennyiünk számára megdöbbentő erejű felismerés volt, hogy az egyiptomi arab telivérekkel „nemesített” vékony, keskeny, sekély, hosszúlábú kancákból a kiváló mének után már sokszor az első, de a második generációban már egészen biztosan kiváló, imponáló küllemű shagya egyedek születtek. Ez a tény azt mutatta meg, hogy az évszázadokon át végzett szakszerű tenyésztői munka rendkívül értékes volt és néhány generációs átgondolatlan párosítással ennek az eredményét nem lehetett tönkre tenni.”

Bajar (sz.: 1969 Suakim x Gazelle I)

Batan / O'Bajan XVIII (sz.: 1984 O'Bajan XIII-1 x O'Bajan I-17)

A Shagya-arab jelenlegi helyzetéről, és a fajta kilátásairól Rombauer Tamás kérdezzük. Elnök úr, Ön is a kezdetekből tevékenyen részt vett a fajta-konstrukciós folyamatban. Hogy látja, sikerült-e a legendás Bábolnai arab ló jövőjét biztosítani?

Rombauer Tamás: „Mint ahogy dr. Hecker Walter záró gondolatában írja, a fajta-genetikai értékeket néhány generációs átgondolatlan párosítással ugyan nem lehet tönkre tenni, de a helyreállítása bizony sokba került és közel három évtized kellett hozzá!

Amíg Hecker Walter tudományos alaposággal és kapcsolatain keresztül a szellemi hátteret biztosította, addig a gyakorlati megvalósítás rám hárult. Segítette munkámat az az egyéves tapasztalat, amit Bábolnán 1983-ban szereztem a ménésnél, mint Kappel József helyettese. 1990-ben Papócsi László vezérigazgató és Tóth Joachim kért fel, hogy vezessem a ménest. A feladat nagy volt, hiszen a jó kancák mind túl voltak a 20. életévükön, így tőlük jó esetben egy-két csikót remélhettünk. A párosítás nagy körültekintést igényelt. Javaslatomra létrehoztunk egy gyakorlott tenyésztőköt, hippológusokból álló bizottságot, Hecker Walter vezette, tagja volt dr. Bodó Imre is, akikkel kezdetben egy szemle után alaposan elemeztük a

lehetséges párosítást, alternatívákat. Felelős tenyésztő az, aki legalább az utolsó három generáció lovait életben, vagy fényképen ismeri, ezzel kevesebb esélyt adva a vakszerencsének. Ezt a gyakorlatot kellene ma is folytatni a nagyobb ménésekben. A ménésvezetésével ezért voltak oly sikeresek az állami ménések a tenyésztésben a kiegészítést követően.

Szélesre tártuk Bábolna kapuit, feladat volt, hogy engedjünk a „birodalmi gögből”, segítsük az éledező magántenyésztést, hiszen a fajta megőrzése csak széles tömegbázisra alapozott erős

Koheilan Koppány P / Koheilan XV (sz.: 2005 Koheilan XIII x 27 Siglavy Bagdady XVI-2)

szelekcióval lehet sikeres. Az ISG alapítóit korábban nem látták szívesen Bábolnán, most hozzájuk fordultunk segítségért. Akkoriban a német nyelvterületen több, mint 2500 aktív shagya kancát regisztráltak, így lehetőségünk nyílt arra, és törekedtünk is rá, hogy a populáció legjobb ménjeit igyekezzünk használni. Nehéz volt áttörni a bizalmatlanságot, hiszen „Keltre” senki sem adta szívesen bérbe legféltebb ménjét, ezért oda kancákat küldtünk fedeztetésre. **Saphir I**, egy kítűnő Shagya vonalú mén (Shagya II) tulajdonosával, Andrea von Nordeck-el végül meg tudtunk állapodni, hogy komoly bankgarancia mellett 2 évre adja bérbe a mént. Az Equitana Lovas Világkiállításon Essenben Dallos Gyulával a nyergében mutattuk be az esti gálá-

Gazal XIII-10 / Gazal XVIII (sz.: 1995 Gazal XIII x 76 Shagya XLIII)

kon a díjlovaglásban és díjugratásban jeleskedő kiváló mozgású, nagy rámát örökítő, de kissé durva mént. Megtört

Csillag / O'Bajan XXII (sz.: 1993 Pamino/ O'Bajan XX x Csárdáskirálynő)

a jég. A tenyésztők nemsokára sorban álltak, hogy ménjüket Bábolnára adják kipróbálásra, de hiába. Mi csak olyan mént állítottunk fel, mely már a csikóval bizonyította, hogy örökíti is azokat az értékeket, melyekért a fajtát keresik. Az archívumokból sikerült az egykori Bábolnán és máshol készült filmeket megszerezni, hogy ne csak fotók alapján határozzuk meg az elérendő célt, ami nem a fajta megváltoztatása, hanem javítása volt, kivált a nyereg alatti és fogatban történő használatra. 1996-ig több mint 60 kancát küldtünk külföldre fedeztetés céljából, 16 mént béreltünk, négy mént és tíz kancát vásároltunk. **Balaton** (Gazal XIII tm.), **Páris** (Gazal XIX), **Pamino** (O'Bajan XX tm.) **Csillag** (O'Bajan XXII tm.), valamint a **Batan** nevű fekete mént (O'Bajan XVIII tm.), akit három év bérlés után tulajdonosa ajándékba adott.

A használt ménék közül kiemelkedett **Ámor** (Gazal XII), **Shagal** (Shagya III) és fia **Shagan** (Shagya IV), aki Toponáron is fedezett, a később megvásárolt **Shaggy** (Shagya VII), a militaryban sikeres svájci **Ghazzir** (O'Bajan XIX), **Borodin** (O'Bajan XXI), aki Toponáron kapott több kancát, a Bábolnán és Debrecenben is fedező **Basco** (O'Bajan XXIII), melynek fia **O'Bajan Basa**. Később sikerült kalandok árán Joskát egy igen szép Jusuf mént megvásárolnunk Norvégiából, majd a Koheilan és a Mersuch törzs is

viasszakerült Bábolnára.

1990 decemberében 50 lelkes arabló tulajdonossal és szimpatizánssal megalakult a fajtaegyesület, elnöke dr. Hecker Walter, alelnöke dr. Ballay Attila, titkára Rombauer Tamás lett.

A '90-es évek elején többen fogtak tenyésztésbe, részben Bábolnán vásárolt

Shahim des Charmes / Gazal XXV (sz.: 2011 gazal Golyó x 59 Amurath Sziena)

lovakkal, így a Nagycserei Lótenyésztő Kft. tulajdonosa, dr. Novobáczky Iván, az Europharma Kft. tulajdonosa, dr. Vucskits András, valamint dr. Ballay Attila, dr. Balázs Péter, Izsófalváról Kovács István (állománya később Veres Imréhez került), a Kapostáj Szövetkezet Toponáron található ménese (később Tiszaföldvárra került Nagy Ferenchez, azóta eladták őket).

Nehéz kérdés az utódlás kérdése. Sok kisebb sikeres tenyésztés utódlás híján szűnt meg, tisztelettel gondolunk Kaskas Jánosra, dr. Somogyi Lajosra, Pöpl Józsefre, Dobos Dezsőnére akik lovak

generációin keresztül kapcsolódtak a génmegőrzés munkájába. Szerencsére van folytatás, Solton Rencsár Kálmán, Lentiben Steiner Sándor, míg Gál Imre után Schamschula Virág, Rudabányán Veres Vivien folytatja a tenyésztést.

Sok tenyésztő élt a lehetőséggel és külföldről, elsősorban a radautzi és mangáliai ménésből hoztak be tenyészkancákat és méneket. ezek közül kiemelkedik a Pelsónius és az Ermitrap ménes, Parti Imre közel 80 kancát importált, mely jelentősen növelte a hazai állományt, nem csak létszámában, hanem minőségében egyaránt. Olyan vonalakkal és kancacsaládokkal gazdagodtunk, melyek itthon már nem voltak fellelhetőek, így a Siglavy Bagdady, Mersuch, Koheilan törzsek ismét szélesítették a hazai választéket. Elmondhattuk, hogy amit 1919-ben az intervenció csapatok zsákmányként elvittek, azt Parti Imre és több kisebb tenyésztő visszavásárolta. Sajnos mára ez a kítűnő állomány Parti Imrénél már nem a Shagya-tenyésztést gyarapítja, hanem a turáni ló vagy keleti lófajta rekonstrukciójában kapott szerepet. Nagy hatással volt a tenyésztésre Parti Imre által importált **Koheilan XXXII-39** (XIII tm.), mely számtalan kiváló mént adott, így **Koheilan Tajmir P-t**, **Koheilan Fáraó P-t**, **Koheilan Koppány P-t** (XV tm.), **Koheilan Santost P-t**, **Koheilan Mikes P-t**. Hasonlóan sikeres volt **Mersuch XXII-8** (XII tm.), fiaitól átlagon felüli ugróképeséget és nagy rámát remélhetünk.

Egy fajta fenntartásához legkevesebb 100-120 fős, egységes szempontok alapján fedezettett minőségi kancaállomány szükséges. Célunk az volt, hogy a génmegőrzés munkáját, felelősségét és költségeit ne csak egy állami ménes vi-

Nagycsere Shagya 138 Impala / Shagya V (sz.: 1995 Shagal/Shagya V x Farag II-7)

Saphir I / Shagya II (sz.: 1985 Shagya XXXIX-11 x Gazal VII-2)

selje, hanem legyen egy olyan tenyésztői kör, mely a közös cél érdekében hajlandó az együttműködésre, és vállalja, hogy egy-egy méntörzset, kancacsaladot kiemelten kezel. Sajnos alig kezdtünk ennek megvalósításához a ménésben 2008-ban kezdődő személyi változások sorozata ezt a munkát zárójelbe tette. A piac érzékenyen reagált a változásokra. Elrettentő példa erre a lengyel ménesek helyzete, amikor a két vezető ménes, Janow Podlaski és Michalow igazgatóját politikai megfontolásból leváltották, az addig sikeres őszi árverésük 4 millió Eurós forgalma két éven belül a tizedére

esett vissza! A génmegőrzés fontosságát a polgári kormányzat kiemelten kezeli, így ez évben a harmadik ciklusban volt módjuk a tenyésztőknek támogatásra pályázni, ez esetünkben lassítja a fajta erózióját. A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok számára olyan gazdasági háttérrel biztosított, mely hosszútávon lehetővé teszi, hogy zord piaci környezetben is a tenyésztést szolgálhassa. Dél-Tirolból **Osama** (O'Bajan XXXI tm.) bérletével, majd **Shahim des Charmes** (Gazal XXV tm.) megvásárlásával a Shagya arab tenyésztésben léptünk előre, míg Pagur (Koheilan XVII

Shagya VI (sz.: 1994 Shagal/Shagya III x 162 Amer)

tm.) bérletével mindkét fajtában meghatározó mén kapott szerepet. A **Kanz of Kossack** arab telivér méntől megszülettek az első csikók, és 4 kanca érkezett haza Németországból **Javínó** nevű Jussuf vonalú méntől vemhesen, amely mén díjugratásban versenyez hazájában.

Ha megvizsgáljuk az okát, hogy a világ legsikeresebb fajtáinak tenyésztői minek köszönhetik sikerüket, akkor megállapíthatjuk, hogy azt összefogással, egységes szemléletű párosítással, kérlelhetetlen szelekcióval és következetességgel érték el, ahol a tenyésztők saját jól felfogott érdekükben vetik alá magukat egy általuk választott szakértői testület döntésének.

Ahol a tenyésztők saját, olykor felszínes ismereteik alapján kezdenek a tenyésztésbe, bizony nagyon kérdéses az előrehaladás mértéke.

Osama / O'Bajan XXXI (sz.: 2003 Occident x Remira)

Három évtized kellett hozzá, hogy „kiválsaljuk” a hibákat, és elértük azt a magasságot, mozgást és a jó természetet a csontalap megőrzése mellett, melyek a fajta jellemzői voltak. Igen ám, de közben veszítettünk a típusból, a szépségből az arab lóra jellemző kisugárzásból. Azt a lovat, amelyen nem akad meg a vevő szeme, nehéz eladni. Minden ló, minden generáció, egy állomás a tenyésztés rögzítő útján. A soron következő feladat, hogy a fajta a méret megőrzése mellett visszanyerje szépségét, harmóniáját, így piacát is. Szerencsére vannak a Shagya arab fajtán belül is ilyen ménnek, de mindig keressük az olyan arab telivéreket, melyek ennek a célnak megfelelnek. Sajnos 100 közül, ha egy megfelel ennek a célnak.

Joska / Jussuf VIII (sz.: 1987 Jussuf VII-4 x 56 Shagye)

A jövőbe vetett reményünk jó alapját képezik a Shagya arabok eddig elért sikerei.

A teljesség igénye nélkül néhány példát kiragadva: 2006-ban bábolnai tenyésztésű shagya (Hungares) nyerte a távlovass világbajnokságot, kenterbe verve a mezőny összes arab telivérjét. Díjugratásban, többek között a többszörös Magyar Ló Kupa győztes **Mersuch Emília P** (tulajdonosa: Gál Imre) ejtette ámulatba a szakág többi résztvevőjét. Fogathajtásban Sipos Zoltán nemzetközi szinten, míg Szájer József vagy Kovács Árpád Márk által hajtott fogatok a hazai mezőnyben, távhajtásban Molnár Lajos és Peter Kulier fogatai, militaryban a gidránban is fedező **Koheilan Karsaly P** (tulajdonosa: Vörös József) értek el rendre kiváló eredményeket. Ne feledkezzünk meg Kassai Lajos lovasíjász világbajnokunkról sem, aki szintén Parti Imrétől és Baumann Lajostól vásárolt Shagya arab lovaival éri el sikereit, vagy Rich-

Mersuch XXII-8 / Mersuch IX (sz.: 1992 Mersuch XXII x KoheilanXXXIII-18)

ter Flórián cirkuszában a szabadidomításban jeleskedő arab telivér és Shagya arab lovairól.

Pachl Péter, a Magyar Lovas Szövetség kiemelt díjlovass edzője egyetért azzal, hogy a shagya lovak kiválóan alkalmazhatók minden szakágban való versenyzetetésre. Ő maga nagyszerű eredményeket ért el a Ménesbirtok által tenyésztett, majd dr. Vucskits András által megvásárolt Pamír, (O'Bajan XXX tm.) majd a Pelsonius ménes tulajdonában álló Koheilan Tajmir P nyergében. Mindkét ménnel az olimpiai Nagydíj szintig jutott. Megállapíthatjuk, hogy a fajta egyes egyedei minden szakágban kiváló eredményekre képesek, megfelelő kiképzés után.

A távlovass szakág hazai és nemzetközi mezőnye elképzelhetetlen Shagya arabok nélkül. Nehéz kiragadni az elmúlt évek sikereiből, de talán jellemző Rencsár Kálmán példája, aki 25 éve foglalkozik elhivatottan a fajtával, ménésében született **Koheilan Bonita**, aki 160 km-en a világgranglista 10. helyén szerepelt, később egy katarai hercegnek adta el a lovat, mert folytatni kell a tenyésztést. Sikerének titka, hogy szervezett csapata részére biztosítani tudja a kipróbálás feltételeit is. Baumann Lajos szerint, akinek elkötelezettsége megkérdőjelezhetetlen, hatalmas probléma, hogy

nincs lehetőség a lovak kipróbálására. Nincs elegendő, elérhető jó lovas és a kiképzés költsége sosem köszön vissza az értékesítéskor.

Egy cikk keretében lehetetlen vállalkozás három évtized minden sikerét felsorolni, így elnézést kérek mindazoktól, akiket most nem említettem. Megkezdjük az elmúlt évtized sporteredményeinek feldolgozását, bízom benne, hogy ezeket az adatokat nem sokára már közzé tehetjük, hogy ezzel is segítsük a tenyésztést.

A Shagya arabok nagy ünnepe és seregszemléje a két évente rendezett ISG Európa-championátus, mely 2025. július 16-18-n a csehországi Martinicében zajlik majd, reményeink szerint számoltalan sikeres magyar résztvevővel. Bízunk benne, hogy a 2023. évi bábolnai eredményeinkhez hasonlóan sikerül bizonyítanunk, hogy Magyarország nem csak a fajta bölcsője, hanem ismét megkerülhetetlen forrása ennek az értékes lófajtának, amit ma Shagya arabnak hívnak.”

(Terveink szerint a Lovas Nemzet a következőkben a Shagya-arab tenyésztőinek nemzetközi szervezetét, az ISG-t is megkeresi és igyekszik bemutatni a fajta külföldi helyzetét.)

Szerkesztette: Király László

Hungares (sz.: 1998 Siglavly Bagdady VIII x 252 Kánya) herélt